

УДК 657

Д. О. Грицишен,

д. е. н., професор, завідувач кафедри економічної безпеки, публічного управління та адміністрування, Житомирський державний технологічний університет, м. Житомир

О. С. Горай,

здобувач кафедри обліку і аудиту,

Житомирський державний технологічний університет, м. Житомир

РОЗРОБКА СИСТЕМИ ДОКУМЕНТУВАННЯ НАСЛІДКІВ БОЙОВИХ ДІЙ ТА ОКУПАЦІЇ ДЕРЖАВНИХ ТЕРИТОРІЙ

D. Gritsyshen,

Doctor of Economics, professor

Head of the Department of Economic Security, Public Administration and Administration

Zhytomyr State Technological University, Zhytomyr

O. Gorai,

Candidate of the Department of Accounting and Audit, Zhytomyr State Technological University, Zhytomyr

DEVELOPMENT OF THE DOCUMENTATION SYSTEM OF THE CONSEQUENCES OF MILITARY ACTION AND BUILDING OF PUBLIC TERRITORIES

У статті досліджено ряд наукових праць, які стосуються документування в системі бухгалтерського обліку. Досліджено ідентифікацію напрямів реквізитного розширення первинного документування, що визначатиме напрями розробки нових або удосконалення діючих форм первинних документів. Запропоновано алгоритм формування первинного спостереження за наслідками бойових дій в системі бухгалтерського обліку, який передбачає п'ять етапів. Розроблено пакет первинних документів щодо оформлення наслідків бойових дій для цілей їх відображення в системі бухгалтерського обліку підприємства. Запропоновано такі первинні документи: акт про списання об'єкту необоротних активів, акт про списання об'єкту оборотних активів, акт про переоцінку об'єкту необоротних активів, акт про зміну статусу об'єкту необоротних активів, акт списання готівкових коштів в національній та іноземній валюті та їх еквівалентів.

The article deals with a number of scientific works related to documentation in the accounting system. The identification of the details of the extension of primary documenting, which will determine the directions of developing new or improving existing forms of primary documents, is explored. An algorithm for the formation of the primary monitoring of the consequences of combat operations in the accounting system, which involves five stages, is proposed. A package of primary documents on the designing of the consequences of hostilities for the purposes of their reflection in the accounting system of the enterprise has been developed. The following primary documents are proposed: the act of writing off an object of non-current assets, the act of writing off the object of current assets, the act of revaluation of the object of non-current assets, the act of changing the status of the object of non-current assets, the act of writing off cash in the national and foreign currency and their equivalents.

Ключові слова: бухгалтерський облік, бойові дії, окупація державних територій, документування, реквізитне наповнення.

Key words: accounting, military operations, occupation of state territories, documentation, requisite content.

АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕМИ

Особливістю системи бухгалтерського обліку є те, що ця інформаційна система пе-

редбачає всі етапи процесу пізнання, зокрема пізнання економічних явищ та процесів на окремому підприємстві, тобто мікроеконом-

ічного рівня. Початковим етапом будь-якого процесу пізнання є спостереження, що в бухгалтерському обліку проявляється в документальному спостереженні. Тобто первинне документування є основою бухгалтерського обліку, що підтверджує факт господарського життя підприємства й відповідно здійснення господарської операції. "Початковим кроком здійснення бухгалтерських записів є реєстрація фактів господарського життя, а саме складання первинних документів. Первинні документи є перманентною складовою не тільки в системі бухгалтерського обліку, але й в процесі здійснення економічного аналізу діяльності суб'єкта господарювання, при прийнятті управлінських рішень, проведенні податкових та аудиторських перевірок тощо" [2, с. 8].

У подальшому від реквізитного наповнення визначається якість отриманою обліковою інформації через механізми внутрішньої та фінансової звітності.

"Процес облікового документального оформлення, на думку І.О. Лукашової, має визначальне значення в системі формування облікового забезпечення управління підприємством, оскільки завжди виступає основою облікового процесу, визначає його юридичну силу і дієвість, є ланкою, що забезпечує адміністрацію підприємства оперативною інформацією для своєчасного прийняття ефективних управлінських рішень" [4]. Погоджуємося з такою тезою, адже це в сукупності визначає функціональну спрямованість бухгалтерських документів та всієї системи документального забезпечення господарських операцій на підприємстві.

Крім того, вітчизняні дослідники визначають інформаційні функції документів, серед яких:

- фіксують дані про факт господарської діяльності та забезпечують їх юридичне підтвердження;

- створюють можливість первинного контролю за здійсненням господарської діяльності за діями посадових і матеріально відповідальних осіб;

- дозволяють передавати дані про господарські факти, відбирати й групувати їх для подальшого узагальнення в системі бухгалтерського обліку;

- забезпечують зберігання даних про господарські факти [3, с. 89].

Особливості це питання набуває при потребі документування наслідків бойових дій та окупації державної території. Так, наслідки

бойових дій та окупації державних територій будучи об'єктами бухгалтерського обліку мають сукупність властивостей, які не характерні для діючої сукупності первинних документів, що затвердженні нормативно-правовими актами України або розробленні власне на підприємстві для цілей управлінського обліку або систем економічного аналізу та внутрішньогосподарського контролю.

Бойові дії та окупація державних територій сьогодні виступають не лише результатом загрози національній безпеці, але й впливають на систему управління господарською діяльністю підприємства, а тому документального відображення потурбують їх наслідки як для підприємств, які повністю або частково знаходяться на території бойових дій або окупованих територій так і для підприємств, що мають зв'язки з такими підприємствами. Зазначене актуалізує проблеми розробки системи первинного спостереження за наслідками бойових дій та окупації державних територій, що дозволить в повному обсязі визначити властивості таких наслідків для відображення на рахунках бухгалтерського обліку та в подальшому в управлінській звітності та фінансовій звітності підприємства.

АНАЛІЗ

ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Документування в системі бухгалтерського обліку займає вагомим значення в працях вітчизняних та зарубіжних вчених як ключовий елемент методу системи. Даному питанню присвячені праці: С.В. Бардаш, В.В. Бірюков, М.І. Бондар, Т.А. Бутинець, К.О. Вольська, Д.О. Грицишен, З.В. Гуцайлюк, В.А. Дерій, В.В. Євдокимов, В.М. Жук, З.-М.В. Задорожний, С.В. Івахненко, А.С. Крутова, С.А. Кузнецова, Ю.А. Кузьмінський, П.О. Куцик, О.А. Лаговська, С.О. Левицька, С.Ф. Легенчук, Н.С. Макарова, А.С. Новіченко, М.Ф. Огійчук, В.Ф. Палій, К.Ю. Поляк, О.М. Петрук, Н.І. Пилипів, В.І. Подольський, О.В. Приставка, Л.В. Самохід, С.В. Свірко, Я.В. Соколов, О.Є. Тарабрін, С.В. Шахов, В.А. Шпак, А.В. Янчев та ін. Окремі аспекти документування наслідків надзвичайних ситуацій в цілому та бойових дій і окупації державних територій зокрема, представлено в дисертаційних дослідженнях Д.О. Грицишена, М.М. Настенко та К.Ю. Поляк. Проте в цих дослідженнях питання документування розглядалося лише опосередковано та стосувалося напрямів використання діючих первинних документів для відображення наслідків надзвичайних ситуацій.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Незважаючи на значний інтерес вчених до проблем бухгалтерського обліку документування, окремі питання залишаються невирішеними, що пов'язано з об'єктивними причинами, а саме динамічним розвитком економічних процесів, що спонукають до змін властивостей об'єктів облікового відображення, які визначають напрями реквізитного розширення. Відповідно до цього дослідження буде спрямоване на ідентифікацію напрямів реквізитного розширення первинного документування, що визначатиме напрями розробки нових або удосконалення діючих форм первинних документів.

Фундаментальним дослідженням проблем бухгалтерського документування є монографічне дослідження вітчизняних науковців С.Ф. Легенчук, К.О. Вольська, О.В. Вакун "Документування в бухгалтерському обліку: процесний підхід" [2, с. 26—27] в якому розглянуто процеси формування документування як окремого бізнес-процесу в системі управління господарською діяльністю на підприємстві та обґрунтовано напрями оптимізації документообігу в умовах застосування комп'ютерно-інформаційних технологій. Так, дослідники вказують, що "сучасний стан господарювання підприємств вимагає від бухгалтерів вміння оперування обліковими даними та відповідно прийнятті дієвих управлінських рішень з боку керівництва. Забезпечення своєчасності та повноти інформації для управління визначає рівень організації на підприємстві як бухгалтерського обліку в цілому, так і його складових. На сьогодні документування на підприємстві є потужним базисом для формування управлінської інформації, є підтвердженням усіх господарських операцій, що відбуваються на підприємстві, є інструментом накопичення та впорядкування даних про діяльність підприємства тощо. Відповідно, кожен документ на підприємстві виконує ряд функцій задля забезпечення виконання завдань і функцій системи бухгалтерського обліку та формування відповідей на запити користувачів останнього" [2, с. 26—27].

Для потреб дослідження під документування будемо розуміти основу бухгалтерського відображення, а точніше підтвердження здійснення господарської операції, що виконує сукупність функцій, які визначені в наукових працях вітчизняних авторів:

— контрольна — завдяки даним, які містяться у первинних документах здійснюється контроль за збереженням майна на підприємстві, а також контроль за відповідальними особами;

— аналітична — на основі даних первинних документів формується зведена інформація, що використовується для прийняття управлінських рішень;

— захисна — полягає у захисті інформації, захисті підприємства від недостовірної інформації та можливості використання первинних документів як доказів для захисту інтересів власників та працівників підприємства;

— інформаційна — саме на підставі первинних документів в бухгалтерському обліку формується інформація для управління;

— доказова — первинні документи на підприємстві забезпечують юридичну основу господарських операцій;

— організаційна — чітко налагоджений обіг первинних документів на підприємстві сприяє швидкій обробці даних та формуванню зведеної інформації;

— управлінська — на підставі первинних документів можна слідкувати за виконанням розпоряджень керівника працівниками підприємства тощо,

— соціальна — будь-який документ створюється відповідно до тієї або іншої соціальної вимоги" [2, с. 27—28].

У зв'язку з тим, що наслідки бойових дій та окупації державних територій є нестандартним об'єктом бухгалтерського обліку та за все функціонування підприємства можуть не відбуватися, підхід до процесу їх документального підтвердження матиме специфіку, яка визначатиметься видом наслідку та суб'єктом відображення. Тому для формування цілісної системи документального спостереження пропонуємо визначати сукупність первинних документів за алгоритмом ідентифікації наслідків. Таких алгоритм пропонуємо формувати наступним чином (рис. 1, 2 та 3), що впливає із запропонованого підходу ідентифікації наслідків бойових дій та окупації державних територій, специфіки нормативно-правового регулювання та сучасного стану системи бухгалтерського обліку на вітчизняних підприємствах.

Розроблений алгоритм формування системи первинного спостереження за наслідками бойових дій в системі бухгалтерського обліку передбачає п'ять етапів, а саме:

— визначення впливу бойових дій на діяльність підприємства, в результаті чого встановлено статус підприємства щодо місця бойових дій та доступу до його майнового та фінансового потенціалу;

— ідентифікація наслідків бойових дій за кожним типом підприємств, в результаті чого визначається дві групи наслідків, зокрема: на-

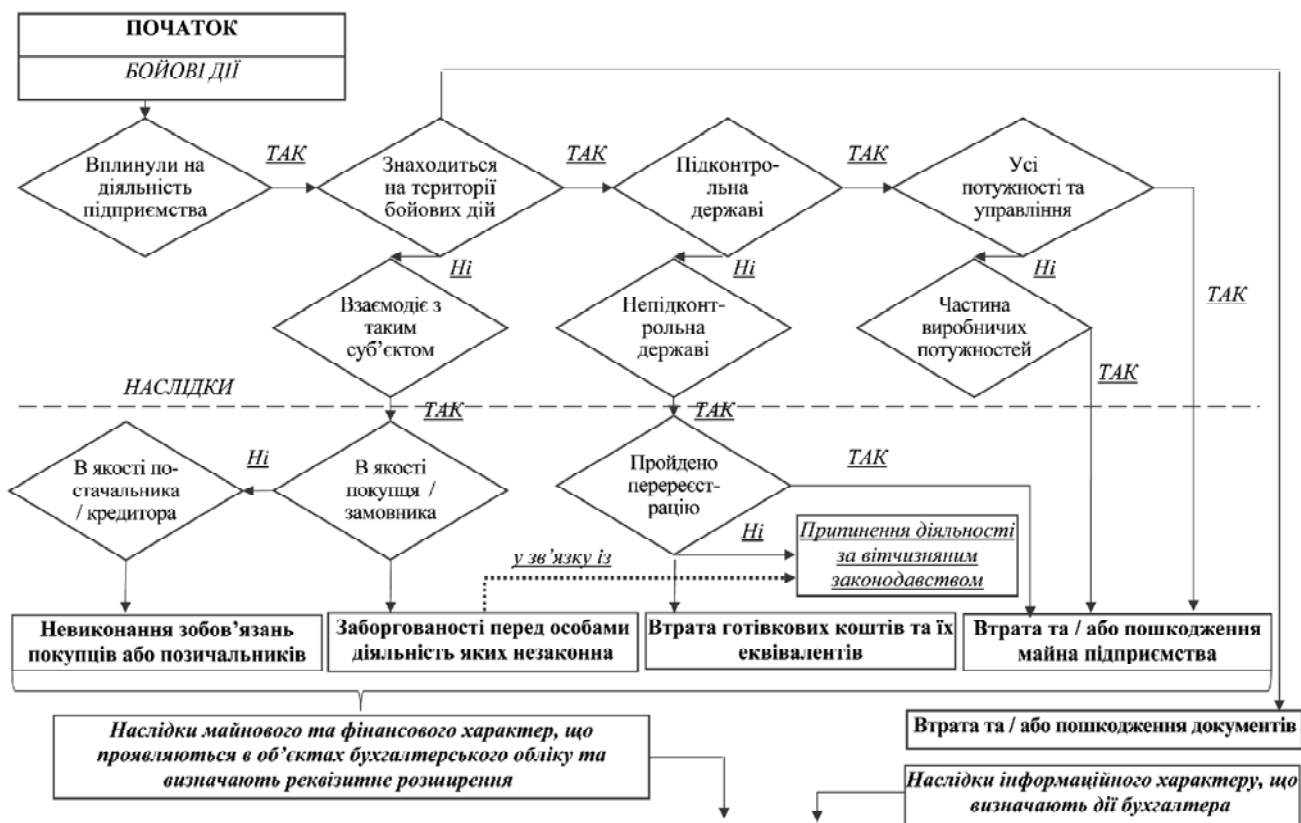

Рис. 1. Алгоритм формування первинного спостереження за наслідками бойових дій (початок)

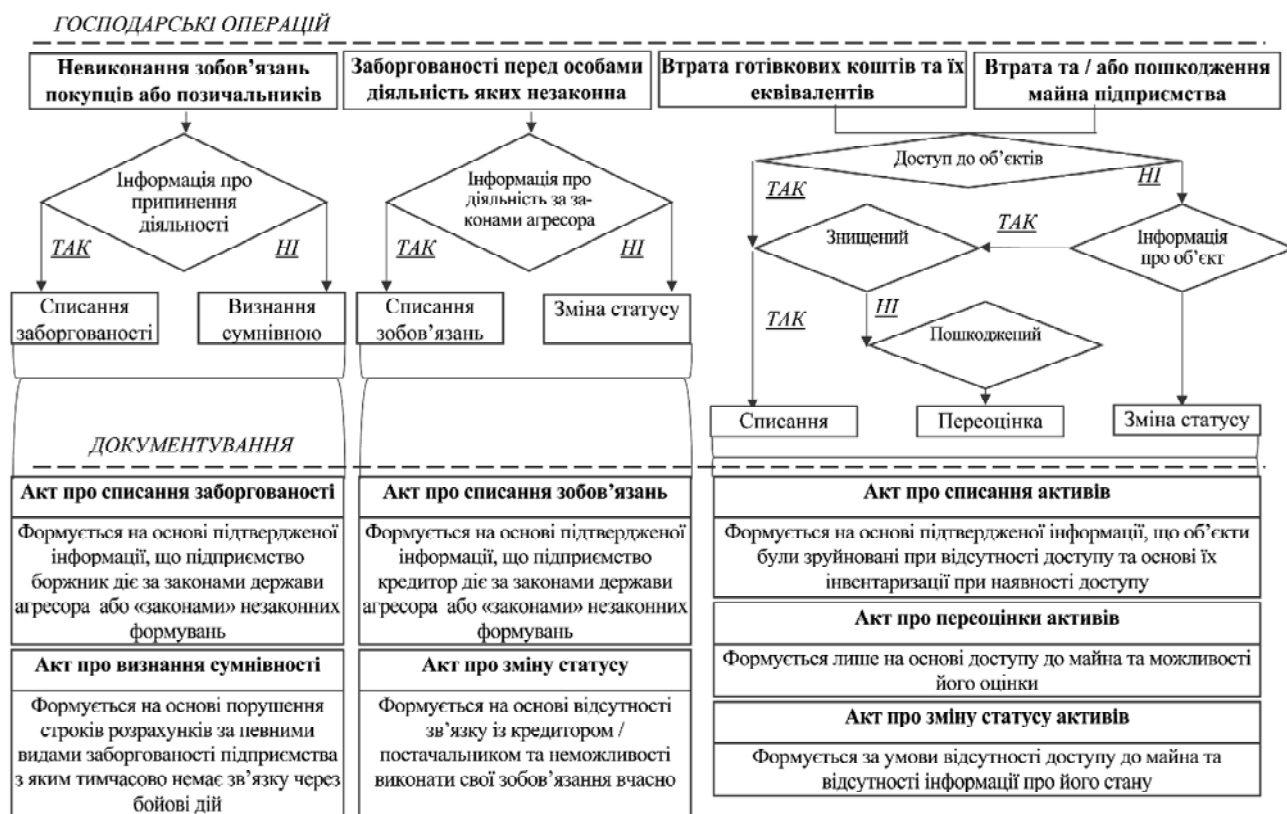

Рис. 2. Алгоритм формування первинного спостереження за наслідками бойових дій (продовження)

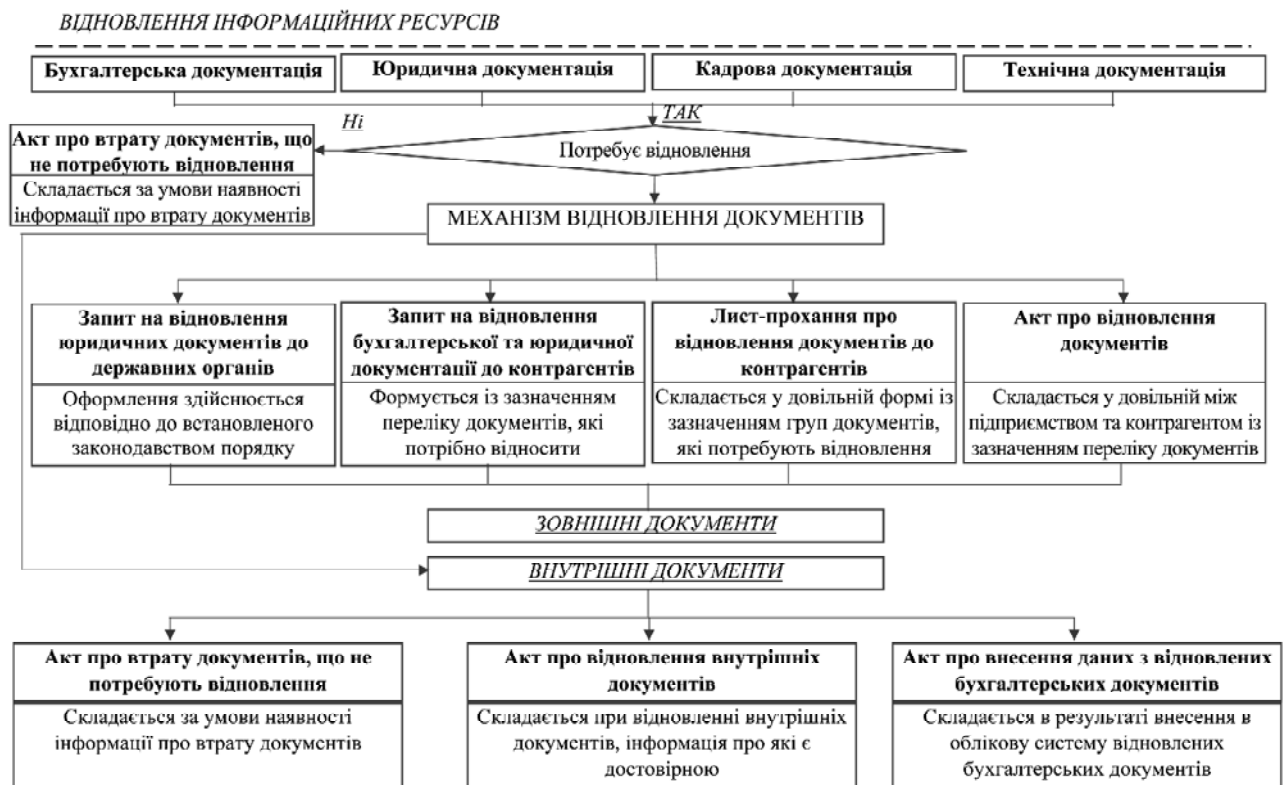

Рис. 3. Алгоритм формування первинного спостереження за наслідками бойових дій (кінець)

слідки майнового та фінансового характеру, що проявляються в об'єктах бухгалтерського обліку і визначають реквізитне розширення первинного документування (втрата готівкових коштів та їх еквівалентів, невиконання зобов'язань покупців або позичальників, заборгованості перед особами діяльність яких незаконна); наслідки інформаційного характеру, що визначають дії бухгалтера та порядок оформлення втрати документів (втрата та / або пошкодження бухгалтерських, юридичних, кадрових та технічних документів);

— господарські операції щодо відображення наслідків у системі бухгалтерського обліку, які визначаються потребою перереєстрації суб'єкта господарювання та доступом до матеріальних та фінансових ресурсів підприємства;

— формування напрямів реквізитного розширення та формально-змістовного наповнення первинного документування наслідків бойових дій, зокрема в цьому напрямі є потреба в документальному оформленні списання або визнання сумнівною заборгованість, списання або зміна статусу зобов'язань, списання, зміна статусу або переоцінка необоротних і оборотних активів грошових коштів та їх еквівалентів підприємства, що були втрачені або пошкоджені в результаті бойових дій;

— порядок відновлення втрачених бухгалтерських, юридичних, кадрових або технічних документів, які згруповано на внутрішні (були сформовані для внутрішніх цілей, наприклад довідка або розрахунок бухгалтерії, розрахунково-платіжна відомість та інші) та зовнішні (документи, що отримані або передані контрагентам). У цьому напрямі необхідним є оформлення таких документів: Акт про відновлення документів, Лист-прохання про відновлення документів до контрагентів, Запит на відновлення юридичних документів до державних органів, Запит на відновлення бухгалтерської та юридичної документації до контрагентів, Акт про втрату документів, що не потребують відновлення, Акт про відновлення внутрішніх документів, Акт про внесення даних з відновлених бухгалтерських документів.

Отже, виходячи з вищенаведених етапів запропонованого алгоритму, впливає, що перші три етапи визначають властивості наслідків бойових дій як об'єктів бухгалтерського обліку для формування комплексу реквізитів, які мають міститися в первинних документах, що представлено на 4 та 5 етапах. Розглянемо особливості формування первинних документів щодо відображення наслідків бойових дій.

**Таблиця 1. Запропонована форма акту про списання заборгованості
АКТ
про списання заборгованості**

Склад комісії:		Дата складання	Комісія затверджена
Посада	ПІБ	<u>12 червня 2016 р.</u>	Наказом № <u>16763</u>
<u>Юрист</u>	<u>Іванов І.В.</u>	Номер	Від <u>11 червня 2016 р.</u>
<u>Бухгалтер</u>	<u>Грицьов Г.Н.</u>		
<u>Економіст</u>	<u>Зорін В.М.</u>		
Товариство з обмеженою відповідальністю «Форест-плюс»		Товариство з обмеженою відповідальністю «Омега»	
МФО		МФО	
Рахунок		Рахунок	
Ін. код		Ін. код	
Тип заборгованості	<u>За відвантаженні товари</u>	Сума договору	<u>230000,00 грн</u>
		У т.ч. ПДВ	<u>44000,00 грн</u>

Вихідні положення договору:			
№	<u>673839</u>	Дата	<u>01.03.14 р.</u>
Початок дій	<u>02.03.14 р.</u>	Припинення дії	<u>21.06.14 р.</u>
Предмет договору	<u>Постава товарів</u>	Товар / послуга	<u>Листовий алюміній</u>

Умови порушення договору	
Вид порушення договору	<u>Прострочення повної оплати за поставлені товари</u>
Причина порушення	<u>У результаті бойових дій підприємство опинилося на території не підконтрольній державній владі та функціонує з порушеннями законодавства України</u>
Сума боргу	<u>20000,00 грн. (двадцять тис. грн 00 коп.)</u>

Підтверджуюча інформація про неможливість погашення боргу	
Вид джерела	Офіційні дані Ради національної безпеки і оборони України, урядових організацій зарубіжних країн про суб'єкти господарювання, що знаходяться на окупованих територіях і експлуатуються окупаційним режимом
Характер інформації	Указ Президента України № 133/2017 Про рішення РНБО України від 28 квітня 2017 року "Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)"

Пропозиції	
Визнати заборгованість Товариства з обмеженою відповідальністю «Омега» в сумі 20000,00 (двадцять тисяч грн, 00 коп.) безнадійною та списати витрати звітного періоду	

Члени комісії:

Іванов І.В. _____
Грицьов Г.Н. _____
Зорін В.М. _____

Затверджено:

Артемов В.В. _____
 Сергійчук М.С. _____

З вищенаведеного випливає потреба в розробці пакету первинних документів щодо оформлення наслідків бойових дій для цілей їх відображення в системі бухгалтерського обліку підприємства. Зазначенні документи в більшій мірі стосуються об'єктів, які забезпечують господарську діяльність підприємства, зокрема:

— дебіторської та / або кредиторської заборгованості для підприємств, які співпрацювали з підприємствами, які постраждали в результаті бойових дій та активів підприємства;

— оборотних і необоротних активів та грошових коштів і їх еквівалентів для підприємств, які постраждали в результаті бойових дій.

Зупинимося на первинних документах щодо кредиторської заборгованості тобто зобов'язань підприємства, яке постраждало в результаті бойових дій. В цьому напрямі пропонуємо скласти два первинних документи Акт про списання заборгованості та Акт про визнання сумнівності заборгованості. Ці документи мають складати не підприємства, які постраждали в результаті бойових дій, а підприємства, які співпрацювали з ними. Відповідно перші виступали як покупці або позичальники, а другі як продавці.

Зазначенні об'єкти характерні для багатьох вітчизняних підприємств, які мали ділові відносини із суб'єктами господарю-

**Таблиця 2. Запропонована форма акту про визнання сумнівності заборгованості
АКТ
про визнання сумнівності заборгованості**

Склад комісії:		Дата складання	Комісія затверджена
Посада	ПІБ	<u>12 червня 2016 р.</u>	Наказом № <u>16763</u>
<u>Юрист</u>	<u>Іванов І.В.</u>	Номер	Від <u>11 червня 2016 р.</u>
<u>Бухгалтер</u>	<u>Гриньов Г.Н.</u>		
<u>Економіст</u>	<u>Зорін В.М.</u>	<u>226 / 16-08</u>	Директор Артемов В.В.
Товариство з обмеженою відповідальністю «Форест-плюс»		Товариство з обмеженою відповідальністю «Сідней»	
МФО		МФО	
Рахунок		Рахунок	
Ін. код		Ін. код	
Тип заборгованості	<u>За відвантаженні товари</u>	Сума договору	<u>120000,00 грн</u>
		У т.ч. ПДВ	<u>20000,00 грн</u>

Вихідні положення договору:			
№	<u>573529</u>	Дата	<u>21.04.13 р.</u>
Початок дій	<u>22.01.14 р.</u>	Припинення дії	<u>21.06.14 р.</u>
Предмет договору	<u>Постава товарів</u>	Товар / послуга	<u>Листовий алюміній</u>

Умови порушення договору	
Вид порушення договору	<u>Прострочення повної оплати за поставлені товари</u>
Причина порушення	<u>У результаті бойових дій підприємство опинилося на території не підконтрольній державній владі, а інформація про його діяльність відсутня</u>
Сума боргу	<u>60000,00 грн (шістдесят тис. грн 00 коп.)</u>

Підтверджуюча інформація про відсутність зв'язку з менеджментом підприємства	
Джерела та їх характеристика	<ol style="list-style-type: none"> <u>1. Офіційні дані Роду національної безпеки та оборони України про території, які не підконтрольні державній владі.</u> <u>2. Листи-звернення до менеджменту підприємства-боржника.</u> <u>3. Підтверджуюча інформація з пошти про відправлення листів</u>

Пропозиції	
<u>Визнати заборгованість Товариство з обмеженою відповідальністю «Сідней» в сумі 60000,00 грн (шістдесят тис. грн. 00 коп.) сумнівною у зв'язку із простроченням оплати за поставлені товари та втратою зв'язку із менеджментом підприємства</u>	

Члени комісії:

Іванов І.В. _____
Гриньов Г.Н. _____
Зорін В.М. _____

Затверджено:

Артемов В.В. _____
Сергійчук М.С. _____

вання, що зареєстровані в Донецькій та Луганській області в районах, що не підконтрольні державній владі. Управління такими об'єктами та їх відображення в системі бухгалтерського обліку буде залежати від наявності інформації про припинення діяльності підприємства у відповідності із законодавством України та його подальше функціонування за "законами" держави-агресора, або незаконних формувань. Так, у випадку, що підприємство володіє достовірною інформацією про те що підприємство-боржник провадить свою діяльність на території не підконтрольній діяльності необхідно скласти акт про списання такої заборгованості для цілей відображення в складі витрат підприємства.

За умови, що будь-яка інформація про діяльність підприємства-боржника, юридична адреса якого знаходиться на не підконтрольній території, відсутня, а зв'язок з посадовими особами втрачено, таку заборгованість варто визначати сумнівною на основі складання Акту про визнання сумнівності.

Форми зазначених бухгалтерських первинних документів були нами розроблені в результаті спостереження за господарською діяльністю вітчизняних підприємств та аналізу їх системи первинного спостереження. Відповідно для внутрішніх цілей були розроблені зазначені первинні документи, що мають таку форму та реквізитний зміст (табл. 1 та 2).

Запропонована форма акту про списання заборгованості дозволяє в повній мірі відобра-

Таблиця 3. Запропонована форма акту про списання зобов'язань
АКТ
про списання зобов'язань

Склад комісії:		Дата складання	Комісія затверджена
Посада	ПІБ	<u>12 червня 2016 р.</u>	Наказом № <u>16763</u>
<u>Юрист</u>	<u>Іванов І.В.</u>	Номер	Від <u>11 червня 2016 р.</u>
<u>Бухгалтер</u>	<u>Гриньов Г.Н.</u>		
<u>Економіст</u>	<u>Зорін В.М.</u>	<u>226 / 16-09</u>	Директор Артемов В.В.
Товариство з обмеженою відповідальністю «Форест-плюс»		Товариство з обмеженою відповідальністю «Аудит консалтинг»	
МФО		МФО	
Рахунок		Рахунок	
Ін. код		Ін. код	
Тип зобов'язань	<u>Зобов'язання за надані послуги</u>	Сума договору	<u>10000,00 грн</u>
		У т.ч. ПДВ	<u>2000,00 грн</u>

Вихідні положення договору:			
№	<u>88493</u>	Дата	<u>22.05.13 р.</u>
Початок дій	<u>23.05.13 р.</u>	Припинення дії	<u>20.06.14 р.</u>
Предмет договору	<u>Консалтингові послуги</u>	Товар / послуга	<u>Оцінка системи ризик менеджменту підприємства</u>

Причини неможливості виконання умов договору	
Причина	<u>Підприємство, що надало послуги, знаходиться на території проведення АТО та здійснює свою діяльність з порушення законодавства України</u>
Характеристика	<u>Власники підприємства знаходяться в санкційних списках відповідно до наказу Указ Президента України № 133/2017 Про рішення РНБО України від 28 квітня 2017 року "Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)"</u>
Сума боргу	<u>3000,00 грн (шістдесят тис. грн 00 коп.)</u>

Підтверджуюча інформація про порушення підприємства-контрагента законів України щодо діяльності на території проведення АТО	
Джерела та їх характеристика	<u>Указ Президента України № 133/2017 Про рішення РНБО України від 28 квітня 2017 року "Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)"</u>

Пропозиції	
<u>Списати зобов'язання перед Товариством з обмеженою відповідальністю «Аудит консалтинг» в сумі 3000,00 грн (три тис. грн 00 коп.) у зв'язку незаконністю подальшої співпраці з вказаним підприємством</u>	

Члени комісії:	Затверджено:
<u>Іванов І.В.</u> _____	Артемов В.В. _____
<u>Гриньов Г.Н.</u> _____	Сергійчук М.С. _____
<u>Зорін В.М.</u> _____	

зиту властивості цього виду наслідків бойових дій.

Такий первинний документ складається лише за наявності підтвердженої інформації, що підприємство боржник діє за законами держави-агресора або незаконних формувань, зокрема "Донецької народної республіки" та "Луганської народної республіки". Реквізити, які повинні міститися в цьому первинному документі є: вихідні положення акту (склад комісії, дата та номер документу, дата та номер наказу про затвердження комісії, вихідні дані контрагента, тип заборгованості та сума договору); вихідні положення договору (номер

та дата підписання договору, початок та припинення його дії, предмет та виду послуги або товару); умови порушення договору (вид та причина порушення, сума богу виходячи із даних бухгалтерського обліку); підтверджуюча інформація про неможливість погашення боргу через бойові дії (вид джерела та характер інформації); пропозиції комісії щодо управління даним видом заборгованості.

Зауважимо, що офіційним підтвердженням про не можливість подальшої співпраці із окремими суб'єктами господарювання можуть бути санкційні списки урядових організацій України або зарубіжних країн та міжнародних

**Таблиця 4. Запропонована форма акту про зміну статусу зобов'язань
АКТ
про зміну статусу зобов'язань**

Склад комісії:		Дата складання	Комісія затверджена
Посада	ПІБ	<u>12 червня 2016 р.</u>	Наказом № <u>16763</u>
<u>Юрист</u>	<u>Іванов І.В.</u>		Від <u>11 червня 2016 р.</u>
<u>Бухгалтер</u>	<u>Гриньов Г.Н.</u>	Номер	
<u>Економіст</u>	<u>Зорін В.М.</u>	<u>226 / 16-07</u>	Директор Артемов В.В.
Товариство з обмеженою відповідальністю «Форест-плюс»		Товариство з обмеженою відповідальністю «ІТ-консалтинг»	
МФО		МФО	
Рахунок		Рахунок	
Ін. код		Ін. код	
Тип зобов'язань	<u>Зобов'язання за надані послуги</u>	Сума договору	<u>6000,00 грн</u>
		У т.ч. ПДВ	<u>1000,00 грн</u>

Вихідні положення договору:			
№	<u>U75893</u>	Дата	<u>22.01.14 р.</u>
Початок дій	<u>22.01.14 р.</u>	Припинення дії	<u>25.06.14 р.</u>
Предмет договору	<u>Консалтингові послуги</u>	Товар / послуга	<u>Впровадження інформаційної системи САІРР</u>

Причини неможливості виконання умов договору	
Причина	<u>Підприємство, що надало послуги, знаходиться на території проведення АТО, а зв'язок з менеджментом втрачено</u>
Характеристика	<u>У результаті бойових дій підприємство опинилося на території не підконтрольній державній владі, а інформація про його діяльність відсутня</u>
Сума боргу	<u>6000,00 грн (шістдесят тис. грн 00 коп.)</u>

Підтверджуюча інформація про відсутність зв'язку з менеджментом підприємства	
Джерела та їх характеристика	<ol style="list-style-type: none"> <u>1. Офіційні дані Роди національної безпеки та оборони України про території, які не підконтрольні державній владі.</u> <u>2. Листи-звернення до менеджменту підприємства-боржника.</u> <u>3. Підтверджуюча інформація з пошти про відправлення листів</u>

Пропозиції
<u>Змінити статус зобов'язань перед Товариством з обмеженою відповідальністю «ІТ-консалтинг» в сумі 6000,00 грн (три тис. грн 00 коп.) у зв'язку з неможливістю їх виконання через втрату зв'язку із менеджментом</u>

Члени комісії:

Іванов І.В. _____

Гриньов Г.Н. _____

Зорін В.М. _____

Затверджено:

Артемов В.В. _____

Сергійчук М.С. _____

організацій. "Серед міжнародних санкційних списків було знайдено 434 публікації, що стосуються 161 української компанії. Чому були введені санкції для України та хто туди потрапив? Аналітики YouControl помітили українські компанії в таких міжнародних санкційних списках: Санкційному списку Міністерства фінансів США; Санкційному списку Європейського союзу; Зведеному санкційному списку Австралії; Консолідованому списку осіб/організацій, до яких застосовані фінансові санкції Великобританії; Санкційному списку Японії проти РФ у зв'язку з подіями в Україні" [1].

Склад реквізитів акту про визнання сумнівності заборгованості є ідентичним, що й для акту

про списання заборгованості. Відмінними є лише джерела інформації, які дають підтвердження визнання заборгованість сумнівною через втрату зв'язку із підприємством-боржником.

Відповідно до представлених первинних бухгалтерських документів вагоме значення покладається на формування інформації, яка дозволяє визнати кредиторську заборгованість сумнівною та змінити її статус або безнадійною та списати на витрати звітного періоду. Крім того, при формуванні та оцінці такої інформації відбувається механізм застосування професійного судження бухгалтера, який є в складі комісії, що визначає безнадійність або сумнівність кредиторської заборгованості.

Отже, обгрунтовані напрями реквізитного розширення первинного спостереження за кредиторською заборгованістю підприємств, що знаходяться на території бойових дій не-підконтрольній державній владі та відповідно розроблені форми первинних документів дозволяють в подальшому відобразити списання або зміну статусу кредиторської заборгованості на рахунках бухгалтерського обліку.

Наступним об'єктом управління та бухгалтерського обліку відповідно до розробленого алгоритму формування первинного спостереження за наслідками бойових дій є дебіторська заборгованість, яка виникла в результаті взаємовідносин з підприємствами, що функціонують за законами держави-агресора або незаконних формувань або ж відсутності зв'язку із підприємством-кредитором. Алгоритмом передбачено потребу в списанні таких зобов'язань або зміні їх статусу й відповідно відображенні на рахунках бухгалтерського обліку. Саме для цих цілей пропонуємо такі напрями реквізитного розширення первинного спостереження через розробку акту списання зобов'язань та акту зміни статусу зобов'язань. Форми зазначених первинних документів представлено в таблицях 3 та 4 відповідно.

Особливістю запропонованих форм первинних документів щодо списання або зміни статусу кредиторської заборгованості є те, що реквізитне розширення передбачає формування даних про:

— по-перше, вихідні положення про підприємство, перед яким виникла заборгованість у результаті попередньої події, наприклад, наданих послуг, відвантажених товарів або виконаних робіт;

— по-друге, вихідні положення договору, який був укладений з підприємством, перед яким виникла заборгованість, що не може бути погашена в результаті бойових дій;

— по-третє, зазначають причини неможливості виконання договору, зокрема діяльність підприємства на невідконтрольній території за законами держави-агресора (списання зобов'язань) або ж втратою зв'язку із такими підприємствами та відсутністю інформації про їх подальшу діяльність (зміна статусу зобов'язань);

— по-четверте, в акті наводяться дані про інформаційне підтвердження причин неможливості виконати умови договору. За умови діяльності підприємства-кредитора з порушеннями законодавства України інформаційним

підтвердженням можуть бути Укази Президента України Про рішення РНБО України "Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)". Якщо з підприємством кредитором був втрачений зв'язок інформаційним підтвердженням є: офіційні дані Ради національної безпеки та оборони України про території, які невідконтрольні державній владі; листи-звернення до менеджменту підприємства-боржника; підтверджуюча інформація з пошти про відправлення листів;

— по-п'яте, рішення Комісії, щодо управління зазначеними видами зобов'язань та їх відображення на рахунках бухгалтерського обліку.

Зазначенні документи підписують всі члени затвердженої комісії, за затверджуються керівником підприємства та головним бухгалтером.

Зауважимо, що складанню зазначених первинних документів й відповідно здійсненню відповідних дій на їх основі, передують комплекс організаційних процедур щодо удосконалення процесу організації документування на підприємстві. Зокрема до складу комісії пропонуємо вводити:

— юриста підприємства, який надасть правову характеристику щодо можливості виконання чи невиконання умов договору, а також юридичну оцінку складеному первинному документу та висновку, що в ньому міститься;

— бухгалтера та економіста підприємства, які дозволять оцінити зазначені дії з позиції економічної доцільності.

Склад комісії має бути затверджений наказом керівника про інвентаризацію дебіторської та кредиторської заборгованості із безпосереднім ознайомленням всіх членів комісії із змістом наказу та їх обов'язками щодо управління кредиторською та дебіторською заборгованістю, яка виникла в результаті договірних відносин з підприємствами, які знаходяться на території бойових дій (проведення АТО). Комісія може створюватися як для окремого випадку, так і в цілому на підприємстві на певний строк. Наказом має бути передбачено права та обов'язки членів комісії та їх доступ до бухгалтерських та юридичних документів й, відповідно, можливість запитів до бухгалтерської служби щодо контекстного виду заборгованості.

Таким чином, нами розроблено комплекс первинних документів з відповідним реквізит-

ним розширенням щодо дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства, яка виникла в результаті договірних відносин з підприємствами, які знаходяться на території бойових дій (проведення АТО) та не можуть бути погашена або сплачена в результаті певних подій. Розроблені форми актів про списання заборгованості, про визнання сумнівності заборгованості, про списання зобов'язань, про зміну статусу зобов'язань мають комплекс реквізитів, економічного, юридичного та бухгалтерського характеру та дозволяють здійснити відповідні записи на рахунках обліку.

Зазначені форми первинних документів були нами апробовані на підприємствах Житомирської та Донецької області. Зокрема ПАТ "Коростенський завод МДФ", ТзОВ "Українська лісопильна холдингова компанія", ПрАТ "Новокраматорський машинобудівний завод" та ПрАТ "Енергомашспецсталь" такі документи використовуються для внутрішніх цілей з метою формування управлінської інформації.

ВИСНОВКИ

Бойові дії та антитерористичні операції на сході України впливають як на зобов'язання між різними суб'єктами господарювання, так і на майновий потенціал підприємств, які знаходяться на постраждалих територіях. У результаті всі види майна можна розподілити за такими видами: активи, до яких є доступ та які зруйновані в результаті бойових дій; активи, до яких немає доступу, але є підтверджена інформація про їх руйнування; активи, до яких немає доступу та відсутня інформація про їх стан; активи, що зруйновані в результаті бойових та до яких є доступ. Відповідно в залежності від стану активів та можливості доступу до них пропонуємо скласти наступні первинні документи: акт про списання об'єкту необоротних активів, акт про списання об'єкту оборотних активів (при їх повному руйнуванні), акт про переоцінку об'єкту необоротних активів (при їх частковому пошкодженні в результаті чого їх вартість зменшується), акт про зміну статусу об'єкту необоротних активів (за умови відсутності доступу до активів та інформації про їх стан), акт списання готівкових коштів в національній та іноземній валюті та їх еквівалентів. Такі форми первинних документів були нами апробовані на ПрАТ "Новокраматорський машинобудівний завод" та ПрАТ "Енергомашспецсталь".

Література:

1. 161 українська компанія потрапила до 5-ти світових санкційних списків. — YouControl [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://yur-gazeta.com/golovna/161-ukrayinska-kompaniya-potrapila-do-5ti-svitovih-sankciynih-spiskiv--youcontrol.html>

2. Документування в бухгалтерському обліку: процесний підхід: монографія / С.Ф. Легенчук, К.О. Вольська, О.В. Вакун. — Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г.М., 2016. — 228с.

3. Ковалик Г.В. Документування — елемент методу бухгалтерського обліку [Електронний ресурс] / Г.В. Ковалик, С.І. Іванишин, О.В. Пельц. — Режим доступу: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/20968/2/DSESES_2017_Kovalik_H_V-Dokumentuvannia-element_89-91.pdf

4. Лукашова І.О. Первинна та поточна обліково — економічна інформація в забезпеченні управління підприємницькою діяльністю: проблеми формування [Електронний ресурс] / І.О. Лукашова // Торгівля і ринок України. Збірник наукових праць. — 2009. — № 28. — Т. 3. — Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Tiru/2009_28_3/33.pdf

References:

1. 161 ukrains'ka kompaniia potrapyla do 5-ty svitovykh sanktsiynykh spyskiv, — YouControl, available at: <http://yur-gazeta.com/golovna/161-ukrayinska-kompaniya-potrapila-do-5ti-svitovih-sankciynih-spiskiv--youcontrol.html> (Accessed 24.10.2017).

2. Lehenchuk, S.F. Vol's'ka, K.O. and Vakun, O.V. (2016), Dokumentuvannia v bukhholders'komu obliku: protsesnyj pidkhid [Documentation in accounting: a process approach]. Ivano-Frankivs'k: Vydavets' Kushnir H. M., 228 p.

3. Kovalyk, H.V. Ivanyshyn, S.I. and Pel'ts O.V. Documentation is an element of the accounting method, available at: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/20968/2/DSESES_2017_Kovalik_H_V-Dokumentuvannia-element_89-91.pdf (Accessed 04.10.2017).

4. Lukashova, I.O. (2009), "Primary and Current Accounting — Economic Information in Ensuring Business Entrepreneurship Management: Problems of Formation", Torhivlia i rynok Ukrainy. Zbirnyk naukovykh prats'. № 28 [tom 3] available at: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Tiru/2009_28_3/33.pdf (Accessed 04.10.2017).

Стаття надійшла до редакції 03.01.2018 р.